

עד:

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין

עין משפט
נר מצוה

מסורת הש"ס

(א) וְעַיִן מַיִם מִיַּם שֶׁנָּתַן מִטָּה.
 דְּרַיִם טַעַם (ב) וְכִרְסוּת כֹּחַ:
 עֵינִים מְנַלְתֵּי בְּנֵי עֵינִים.
 (ג) וְזֵיל וְחִמּוּל עַל מַעֲשֵׂה עֵדוּת.
 דְּכֹתוּב הָאֵם עַד מִן לַעֲשֵׂה הַרְבֵּה הַזֶּה קָרְאָה קָרְאָה מְנַלְתֵּי בְנֵי יוֹמָה תְּנִין פִּירְשִׁי לֵדֵי לֵהֲלֹן מְנַרְגְּלִין (ד) וְלַעֲשֵׂי טָוִל (ה) כִּפְּלֵי אֵלֶּי (ו) כִּפְּסֵי: שַׁעַת שִׁמְשָׁה (ז) וְכִיָּה נִי הַעֲרִין שֶׁם אֵלֶּי לַפְּטִי אִסְתָּא וְכַל הַיְרִימָה (ח) וְזֵיל לַעֲשֵׂי טָוִל (ט) עֵינִים מְנַלְתֵּי טוֹ (י) וְעֵינִים מִיַּם מְנַלְתֵּי טוֹ דְּרַיִם כֶּסֶף.

תורה אור השלם

1. ולא תחלו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני יי מקדשכם.
2. וזכרו מתוך הקדשה הזאת ואכלה אתם כרבעו בכיבוד טו כא לזכור הזה יסלח יי לעבדך בבוא ארצו בית רמון להשתחוות שמה והוא נשגב על ידי והשתחויתי בית רמון בהשתחויתי בית דבך וזוהי מלכות ב ה יי ויאמר לו לך לשלום ולך מאתר בברת ארץ: מלכות ב ה יי

לעני רש"י

לירד אפסטימיטט. השיין
 להם וסלה בבילה
 שיכתיבו.

מוסף רש"י

מה להלן עשרה. ענה
 אין פסוקה מעשרה שאלמר
 עד מתי נעשה הרעה זאת
 ילאו יהושע וכלו ונחיה
 יי
 הרר עילך בן סורר
 וימורה

ערכא דמסאנא. שרין הנעל שאם דרך העובדי כוכבים לקסור כך ודרך ישראל בענין אחר כגון שיש לדי יהדות דבר ודרך ישראל להיות נזעזע אפילו שני זה שאין כאן מצוה אלא מנהג בעלמא יקדש את השם בפני חביריו ישראל והאי פרהסיא מדברי ישראל: **אפילו סוך טור.** דעשרה בעיני וכולהו ישראל: **להלן.** במרגלים: **והא אסתר פרהסיא** הוא. ונעלה לעובד כוכבים ולא מקרה נפשה לקטול: **קרקע עולם** היא. אינה עושה מעשה הוא עושה זה מעשה: **הנאט עזמו.** שאין העובד כוכבים מתכוין להעבירו מיראתו אלא להנאט עזמו מתכוין שאני ואין כאן חילול השם ליהרג על כך: **הני קוואקי ודימויקי.** כלי נחשת שנותנין בהם גחלים נבזיין הן ועומדין לפני שולמן מלכים להחממת כנגדן: **היני יסנין לבו.** יום חגים: **לפרסיים** שנותנין משרתי עבודת כוכבים אור מכל בית זבית ומעמידין בבית עבודת כוכבים שלהם ומתחממין העם כנגדן והיו נוטלין אף מביט ישראל בענין כרחם היני יסנין להו ולא מסרי נפשיהו אקדושת השם הלא חק עבודת כוכבים הוא: **אלא.** הואיל והעבד אינו מתכוין להעבירו אלא להנאט עזמו מתכוין לעבדו לאותו הכלי אין כאן קידוש השם ליהרג עליו ואף על פי שהעבדים אינו ירין לו אלא לחוק עבודת כוכבים הנאט עזמו הוא שרין ללאו כלי ואינו אומר לי שאעבוד אני: **קטיל אספספא.** קטור עשז מאלכ בהמה: **לקטול.** האספספא ולא לקטילה העכו"ם דכיון דאינו מתכוין להעבירו אלא לאורכי עזמו אין כאן חילול השם: **שדי לנהרא.** להעבירו הוא מתכוין ופי פרהסיא הוא או שעת גזרת המלכות: **לקטילה ולא לקטול אספספא:** כן נח מוזהר על עבודת כוכבים כדאמר דב' מיתות (עיל טו.) ואם אמר

עבור ולא תהרג מזהו היא לקדש את השם או לא: **אבירייו.** כל מידי דשיין בהו קדושת השם שייכא בהו דאם אומר לו לעבור על אותן מצוות או יהרג ואם לא יקדש את השם יעבור עליהם הלכך האי נמי בכללן הוא: **אבירייו.** לו"ר אפרטנמנט ודוגמתו במנחות (דף עג. עב.) עולה וכל "אבירייו: **לדבר הוה.** מאחר שקבל עליו עממן שלא לעבוד עבודת כוכבים אמר לו ללאישע לדבר הזה יסלח ה' לעבדך שאני אנוס בדבר שאדוני נשען עיי' וכתיב ויאמר לו לך לשלום הלה לו: **ואם**

עבור ולא תהרג מזהו היא לקדש את השם או לא: **אבירייו.** כל מידי דשיין בהו קדושת השם שייכא בהו דאם אומר לו לעבור על אותן מצוות או יהרג ואם לא יקדש את השם יעבור עליהם הלכך האי נמי בכללן הוא: **אבירייו.** לו"ר אפרטנמנט ודוגמתו במנחות (דף עג. עב.) עולה וכל "אבירייו: **לדבר הוה.** מאחר שקבל עליו עממן שלא לעבוד עבודת כוכבים אמר לו ללאישע לדבר הזה יסלח ה' לעבדך שאני אנוס בדבר שאדוני נשען עיי' וכתיב ויאמר לו לך לשלום הלה לו: **ואם**

אפילו לשנויי ערקתא דמסאנא. לכאורה משמע דמנעליהס משונין משל עכו"ם כדאמר נמי בפרק הכוזב (ב"ק נט: וס) גבי אלעזר ועירא דהוה סיים מסאני אוכמי וקאמר שהיה מתאכל על ירושלים וכן משמע במסכת גבלא דנהר המסים מסאני אוכמי ולא רמי חוטי וקשה דכסוף פ"ק דביצה (דף עו.) תנן אין משלחין מנעל לבן ביי"ט מפני שרין ביטא הגיד להשמירו ומפרש ר"ת דמנעל מכלא דלעוית המנעל היו משונות משל עכו"ם דשל עכו"ם שמורות ושל ישראל לבנות ומסאני אוכמי דכלל דוכמי היינו רעויות שמורות אכל המנעל ודאי היה שמור:

והא אסתר פרהסיא הוא. הימה דה"ל לאקשוי עריות הואי דדולת ונערה המחוסרה לכולי עלמא יהרג ואל יעבור וכמו כן קשה בריש כמזנות (דף נ: וס) דאמר דאיכא נעויות דמסרו נפשיהו ופרין ולידרוש להו דלוגס שרי ומאי קושא הא שפיר עבדן לקימה ביהדות דלא שרין עריות ומירין ר"ת דאין חייבין מיתה על נעילת עובד כוכבים משום דמתנחא אפקריה לזרעיה דעובד כוכבים כדאמרין בפ' נושאין על האנוקס (יבמות נח.) דכתיב חרמת סוקים ורמתם ומתוך כך היה רזה ר"ת להמיר נח ישראל שהמירה ונח עליה עובד כוכבים וטוב נתיגר עמה לקימה ביהדות דלא שרין למימר אחד לנעול כביאת עובד כוכבים דהיא כביאת בהמה והקשה הר"ר יצחק ב"ר מרדכי דע"כ כביאת עכו"ם נאקרה לנעול כדאמריה רמב"ם דאיכא פירושת בפ' האשה שנתארמלה (במזנות טו.) וס) גבי האשה שנתעשה בדי עכו"ם על ידי נפשות אסורה לנעולה ואמרין נמי כדמילא (דף עו.) כאשר אבדתי מבית אבא כך אבדתי ממך אלמא לגבי נעולה לא חשיב ביאת עובד

כוכבים כביאת בהמה וגם לכהונה נפסקת כביאתו אע"פ שכביאת בהמה אינה נפסקת דאין גזרת לכהונה כדאמרין בפ' הבא על יבמתו (יבמות דף עז.) דרועיה דעובד כוכבים הוא דאפקריה רחמנא לענין חיים אכל ביאת דעובד כוכבים לא אפקריה וכיון דנאקרה לנעול אסורה לנעול מוטעמא ונעממא ואמרין נמי בסוטה בפרק ארוסה (ד' טו: וס) דכתיב מקיף עד ידו ופוסל בתרומה ופרין פשיטא ונפתרה והיא נעממא אמר רחמנא אחר לנעול ואחר למתומה (י) ומשני מהו דתימא לא אמר ונפתרה והיא נעממא הני מילי היכא דבהך ביאה אסירה ליה לאפוקי עכו"ם דכלאו הכי אסירה ליה קמ"ל אלמא אפילו גבי עובד כוכבים שרין להאסור לנעול והוא הדין לנעול והא דלא פריך הכא והא אסתר עריות הואי דקיס ליה דמהני טעמא דקרקע עולם לענין דלא מייחיי' למסור עצמה משום עריות דהא מרואה ילפינן ורואה גופיה כ מייחיי' למסור עצמו ה"מ קודם שיהרג בידים אכל היכא דלא עבד מעשה כגון שמשליכין אמו על התיקון ומתמקן במסתור שאין חייב למסור עצמו דמאי אמר אדרבה מאי חויה דדמא דחבצאי סומקי טפי דילמא דמא דידי סומק טפי כיון דלא עבד מעשה והא דקאמר אף נערה המחוסרה מהרג ואל תעבור יהרג גרסינן ואנועל קאי דעביד מעשה אכל הנערה עלמה שהיא קרקע עולם אין חייבת למסור עצמה ואי גרס תהרג יש לפרש דתהרג הנערה קודם שמתעשה מעשה שהיא עליה את הערובה אכל לענין חילול השם משום פרהסיא לא כ"ד דמהני טעמא דקרקע עולם וכן נמי יש לפרש כההיא דריש פרק הבא על יבמתו (יבמות ד' נג: וס) דאמר רבא אין אונס לערובה שאין קישוי אלא לדעת דאם אומר לו שיהרגהו או ייח שיביאיהו על הערובה ויודע שאם יביאיהו אי אפשר שלא יתקשה לא מצינו למימר דלא עבד מעשה שהקישוי חשיב מעשה ואם היה כבר מקושה ועומד והעכו"ם הביאיהו על הערובה הם ודאי יש אונס ואין לו למסור עצמו והא דפריך פרק מנחות חליצה (ס' ד' קג. וס) גבי יעל והא קא מתהניא מעבירה ומשני טובתן של רשעים רעה היא אלא לדיקים דכשבה נפש על ארץ היל בה וזהמא לא נעו למימר דמהאי טעמא היה לה למסור עצמה אע"פ שהיא קרקע עולם משום דהנאט חשיבא כמעשה כדריש בפרק המניח (ב"ק ד' נב.) וכרתו הנפשות העושות דא"כ בשמעמין נמי ה"ל לאקשוי גבי אסתר ועוד דנראין הדברים שלא היתה אנוסה שהרי צורת היה ולא הוה רשאי לאנסה ואדרבה היה לרין שמתעמיהו מן הירודפים כמו שמוכח הענין והיא שידלנו בדבריה עד שכל עליה להתיש כמו והתם פריך על מה שהכתוב משנחש כהאל בתוך שרה רבקה רחל ואלה דאמרין בפ' מי שאמר ואני נזיר (ד' נג: וס) גדולה עבירה לשמה ממזוה שלא לשמה נעלהו להכנות מעליהן ומשני לה שלא לשמה משום דנענין מן המזהר ולא היו לשמה כל כך ומש"ה פריך דיעל נמי מיתהניא והשתא נחיא שהכתוב משנחש דאם היתה אנוסה במה הכתוב משנחש אה"ת כשנתרנית אסתר לאחשורוש שאמרה כאשר אבדתי אבדתי למה לא גירסה מרדכי תחילה כדי שתהא מותרת לחזור לו דמחזיר גרושאו לא אסירה בזוית בלא ידעוין דמתן בפ"ד דסוטה (ד' יח: וס) הכלל מודים שאין מתנה עמה לא על קודם שתתארס ולא על אחר שמתארס חססתרי לאחר ותטמאי שאם חסמרי ותטמאי ואח"כ יקורנה זה הכלל כל שמייעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה וי"ל דלא היה רוצה לנשוא שהיה ירא פן יודע למלך: **קמ"ל אספספא** ושדי "חיותא ב"י. ההוא עובדא דשלהי יבמות (ד' קכז: וס) דאמר ליה עכו"ם לישראל קטיל אספספא ואי לא קטילנא לך דקטילנא לפלניא בר ישראל דאמרי ליה בשל לי קדירה בשבתא ולא בשל וקטילתיא שמה לא היה צריך כהנלכה דמן הדין לא היה לו למסור עצמו נמקום הנאט עזמן של עכו"ם: **בן נח** מצווה על קידוש השם. וא"ת והא ותי בהם בישראל כתיב ואפילו ישראל עזמו אפילו בניעמא לא יא דכתיב ותי בהם ויש לומר דדילמא לא אינטרין ותי בהם אלא כי היכי דלא ילף כי היכי דלא ילף עברה המחוסרה דאפילו בניעמא יהרג ואל יעבור לכ"ע: **ואם**